

pendens erit Ecclesia: nulla enim humana potestas potest ligare aut solvere quod solutum aut ligatum in coelis est, neque nulla est media potestas inter potestatem Petri et Dei.

559. III. Cum Ecclesia dicitur societas *perfecta*, seu ad aliam non ordinata, talis revera dicitur relate ad societatem *civilem*; omnes enim societates ad religiosam vel civilem revocantur, prout unius vel alterius finem partialiter prosequuntur. Iamvero Ecclesia nequit esse ad civilem societatem ordinata ab eaque pendere. Nam dici nequit, Christum Dominum ita constituisse Ecclesiam suam, ut ei sufficienter non providerit. Atqui id dicendum esset si Ecclesia non esset societas perfecta a civili societate independens. Etenim — 1) suprema potestas civilis in qualibet republica haberet etiam supremam potestatem ecclesiasticam, adeoque non daretur una suprema potestas Ecclesiae pro quacumque natione, atque ita actum esset de unitate Ecclesiae — 2) Primis tribus Ecclesiae saeculis, et nunc etiam in regionibus infidelibus et acatholicis, Ecclesia traderetur hostibus gubernanda.

560. IV. *Ex Patribus.* Nam S. Ign. M. (epist. ad Trall.) ait: « Quid aliud est Episcopus, quam is, qui omnem principatum, ac potestatem in Ecclesia obtinet? » Si *omnem* potestatem Episcopi habent, reges nullam habent in Ecclesia — S. Greg. Naz. (Orat. 17. ad Theodos.): « Te quoque, Imperator, imperio meo et throno lex Christiana subiicit. Imperium enim et nos quoque Episcopi gerimus: addo etiam praestantius et perfectius ». Si praestantius est imperium Episcoporum, nequit subesse potestati civili — Unde S. Jo. Damas. (Or. 1. et 2. de Imaginibus) scribit: « Ne tentes, Imperator, ecclesiasticum statum dissolvere. Ait enim Apostolus: Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia Apostolos, quosdam autem Prophetas, alias vero Evangelistas, alias autem Pastores et Doctores: non autem dixit Reges » — Et S. Athanasius (Hist. Arian. n. 53.): « Si illud Episcoporum decretum est, quid illud attinet ad Imperatorem? sin imperatoria minae sunt, quid opus hominibus qui vocantur Episcopi? Quandonam a saeculo res huiusmodi auditae sunt? Quandonam Ecclesiae decretum ab Imperatore acceptum auctoritatem, aut pro decreto illud habitum est? Multae antehac Synodi coactae sunt, multa prodiere Ecclesiae decreta; sed nunquam Patres res huiusmodi Imperatori suasere, nunquam Impe-

rator ecclesiastica curiose perquisivit » — S. Ambrosius (c. Auxent. n. 35.): Tributum Caesaris est, non negatur: Ecclesia Dei est, Caesari utique non debet addici, quia ius Caesaris esse non potest templum Dei... Imperator intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est ». Eadem habent Hosius Cordub. (apud Athanas. Hist. Arian. n. 44.); S. Hilarius (ad Constantium, l. 1. n. 1.), etc.

Sed praetermitti non debet Lucifer Calarit. qui (l. 1. pro Athanasio ad Constantium Imperat.) scribit: « Sed dicas isto in loco (Deut. XVII. 9.), Deo devotissimus Moyses quomodo Sacerdotum fecit mentionem, sic et Iudicis. Proba te super, nos factum iudicem, proba ad hoc te constitutum Imperatorem, et nos armis tuis ad omnem implendam voluntatem amici tui Diaboli perduceres. Cum probare non possis, quia praeceptum sit tibi non solum non dominari Episcopis, sed et ita eorum obedire statutis, ut si subvertere eorum decreta tentaveris, si fueris in superbia comprehensus, morte mori iussus sis, quomodo dicere poteris, iudicare te posse de Episcopis, quibus nisi obedieris, iam, quantum apud Deum, mortis poena fueris mulctatus? » Quae Luciferi Calaritani doctrina non ipsius solummodo est; nam ita ad eundem Luciferum scribit S. Athanasius: « Accepimus epistolam et libros religiosissimae ac sanctissimae animae tuae, in quibus perspeximus imaginem Apostolicam... magisterium veritatis... doctrinam verae fidei... traditionem integrum Patrum nostrorum, regulam rectam Ecclesiastici ordinis... Videris esse templum Salvatoris, qui in te habitans haec ipsa per te loquitur... Crede mihi, Lucifer, non tu solus haec locutus es, sed Spiritus Sanctus tecum », etc. Et (Ep. ad Monach.) praeter alios doctores, pro eadem sententia citantur Summi Pontifices Liberius et Julius.

561. V. *Ex ipsorum regum confessione.* Sane Francorum Rex Ludovicus VII., quemadmodum refert Baronius (Ann. 1162, n. 10.), ita scribit de Friderico I. qui Ecclesiae potestati reluctabat: « An ignorat praedictus Imperator, quod Dominus noster Jesus Christus, cum esset in terris, B. Petro, et per eum universis successoribus eius oves suas pascendas commisit? Nonne audavit in Evangelio ab eodem Dei Filio eidem Principi Apostolorum esse dictum: Simon, diligis me? Pase oves meas? Numquid sunt hic Francorum Reges, vel aliqui Praelati excepti? » Eamdem vero

doctrinae professionem iam antea alii Reges, atque Imperatores ediderant; atque notissima sunt testimonia Constantini M. (apud S. Optatum); Valentiniani I. (apud Sozomenum); Honorii (in eius epistola ad Arcadium fratrem in causa S. Jo. Chrysostomi); Valentinianni III. (in Novella de Episcoporum Ordinationibus in Codice Theodosiano); Theodosii iunioris ad Synodum Ephesinam; Theodorici, licet haeretici (in IV. Syn. Rom. sub Symmacho Papa); Justiniani (in Nov. 83. c. 1.); Caroli M. (Can. In memoriam Dist. 19.); Basillii Macedonis (Act. ult. Conc. Constant. IV. an. 869.), etc. — Cf. Suarez (de Legib. l. 4. cc. 1. et 8.; et Defens. Fid. l. 3. cc. 6. seqq.); et Zaccaria (Dissert. inscripta: *Rendete a Cesare, ecc.*).

Quare si facta quaedam producuntur, ex quibus constare videtur Imperatores quidquam decrevisse in rebus ecclesiasticis, reponendum est — 1) id quandoque accidisse per abusum, idemque Ecclesiam ad tempus tolerasse ad graviora mala vitanda — 2) Sed saepissime Ecclesiam reclamassem, uti liquet ex allatis documentis — 3) Quandoque Imperatores id suis legibus sancvisse, quod iam ab Ecclesia decretum erat, ad executionem scilicet urgandam — 4) Aut id praestitisse delegatione Ecclesiae (cf. Justin. Nov. 6. § 1.; et Nov. 123. in Prooem.; Bianchi, *della esterior polizia*, ecc., l. 2. cap. 3.) — 5) Cum Ecclesia societas sit perfecta ex divina institutione, nullum humanum factum eius iura abrogare valet.

562. *Dices I.*: Si Ecclesia esset societas perfecta, deberet proprium *territorium* habere; atqui Ecclesia proprium territorium non habet. Ergo

Resp. dist. mai.: deberet habere proprium territorium, idest dominium *proprietatis*, *neg.*; idest locum in quo ius habeat exercendi suam iurisdictionem, *conc.* Porro dominium proprietatis non est necessarium; secus neque Rex posset in toto suo regno potestatem civilem exercere: locum autem, in quo suam iurisdictionem exerceat, Ecclesia eo ipso habet, quod sit societas, uti ostendimus, *legitima* et *necessaria*. Unde idem territorium pertinet simul ad magistratus civiles, ut temporalem current suae societatis finem, atque ad Ecclesiam, ut finem suum, qui est hominum sanctificatio, et salus aeterna per eam obtainenda, perseguatur. Iamvero Ecclesiae finis ad omnes homines extenditur,

adeoque Ecclesia est societas natura atque institutione sua *catholica*; totus ergo terrarum orbis est territorium Ecclesiae. Quare S. Bernardus, scribens ad Eugenium III. Summum Pontificem (de Consider. l. 3. c. 1.), ait: « Orbe exequendum est ei, qui forte volet explorare, quae non ad tuam pertinent curam ». Atque huc pertinet, addit Card. Tarquini (pag. 38.), decretum Congr. S. Officii (anno 1644.), approbante Innocentio X., editum, quo *schismatica* et *haeretica* dicta est propositio affirmans, Summos Pontifices, cum suas constitutiones in ea loca mittunt, quae temporali aliorum Principum dictioni subiecta sunt, *in territorio alieno* legem ferre: quam propositionem iterum reprobavit et damnavit Clemens XI. (Const. *Accepimus*, 11. Jan. 1715.).

563. *Dices II.*: Si in eodem territorio duplex perfecta societas, ecclesiastica et civilis, suam exerceret iurisdictionem, frequentes orirentur inter utramque conflictus. Atqui huiusmodi ordinatio admitti nequit. Ergo

Resp. — 1) indirecte: Si quid valeret argumentum, ut sapienter advertit Card. Tarquini, valeret ad expoliandam societatem civilem potestate sua, quia absurdum est rationem magis haberi felicitatis temporalis, quae est finis societatis civilis, quam vitae aeternae, quae est finis Ecclesiae.

Resp. — 2) directe: dist. mai. orirentur conflictus ex ipsa rei natura, *neg.*; vitio hominum, *subd.*: ita ut sit ratio eos conflictus componendi, *conc.*; ita ut nullus sit modus eos componendi, *neg.* Porro id dici nequit a natura ordinatum quod ex natura sua malum producit; at si malum ex hominum vitio procedit, id nullo modo arguit aliquid non esse a natura ordinatum, siquidem nullum est bonum, quo homo abuti non possit. In hoc casu, id solum postulat recta ordinatio, ut sit medium aptum ad malum vitandum aut reparandum. Iamvero conflictus obiecti non orirentur ex ipsa natura illius duplicitis potestatis; utraque enim habet suum proprium finem, et una alteri subordinatur; orirentur ergo ex hominum vitio, praesertim scilicet magistratus civilis, siquidem notum est, inquit S. Ambrosius (ep. ad Soror.), « cupidiores esse Imperatores Sacerdotio, quam Sacerdotes imperio ». Ipsa autem subordinatio unius societatis ad alteram praebet modum subortos conflictus componendi.

564. *Dices III.*: Axioma est: « status in statu repugnat ». Sed haberetur status in statu, si in eodem territorio Ecclesia et civilis societas, utraque uti perfecta societas, dominaretur. Ergo

Resp. dist. mai.: « Status in statu repugnat circa eudem finem, *conc.*; circa finem diversum, *subdist.*; si agatur de finibus oppositis absolute, *conc.*; si de oppositis per accidens, *iterum dist.*; si nullo modo sint coordinati, *transeat*; si sint coordinati, *neg.* ». Haec difficultas eadem fere est ac praecedens. Retineatur igitur finem Ecclesiae diversum esse a fine societatis civilis, adeoque in eodem territorio et circa easdem personas diversam ab unaquaque exerceri iurisdictionem; eosdem fines non esse inter se oppositos, sed mutuo se adiuvare, uti ostendit S. Augustinus (ep. 5. al. 138. ad Marcellin.), et ipse Leibnitz (ep. cens. c. Puffendorf, § 6.); eosdem denique fines esse inter se coordinatos, adeoque recte ordinari posse utriusque potestatis exercitium; et evanescit difficultas — Reliquae difficultates aptius solventur, ubi de potestate coactiva Ecclesiae sermo erit.

ARTICULUS DECIMUS

Quinam sit habitus Ecclesiae ad reliquas societas.

§ 1.

Exponitur status quaestionis.

565. Cum ex supra disputatis Ecclesiasticae societatis indoles nobis bene perspecta esse debeat; iam facile definire possumus in quo gradu Ecclesia Christi sit respectu ceterarum societatum. Quia in re mira est analogia inter errores circa Christum Redemptorem, in quo duae distinctae naturae convenient in unitate personae; et errores circa Ecclesiam, in qua continuationem quamdam Incarnationis conspicimus nn. 411. seqq.); quaeque cum re-

liquis societatibus coordinata unam supremam oeconomiam constituit (1).

566. Verum, ut nostrae quaestionis limites praefiniantur, atque ea, quae facilioris solutionis sunt aut non huius loci, paucis expediantur, praestat in antecessum quaedam adnotare.

Ac — 1) Societas omnes, uti supra innuimus, facile revocantur ad Ecclesiam et societatem civilem. Societas enim a fine specificatur; finis autem, seu bonum, ad quod homines coniunctis vi-

(1) Etenim, « ad Christum quod attinet, inquit Schrader (de Unit. Rom. 1. 1. n. 50.), errando alii 1 negabant divinam assumentem hypostasim (gentiles cum impiis Judaeis); alii 2. negabant humanam assumptam naturam (docetae phantasiastae); 3. alii vero habitum intercedentem inter Deum assumentem humanitatemque assumptam evertebant — a) vel separatione (nestoriani); vel — b) confusione (eutychiani), qua humanitatem a deitate absorptam diversimode communiscentur; vel contra — c) corruptione, qua assumptam humanitatem modo hac, modo illa naturali perfectione proprietateque privarent, vel assumentis Verbi Dei naturam partes illas expletum absorberi prope conditione humana contendenter (apollinariani, arianii, monophysitae, monotheletae); sicut tandem — 4. alii universam Christi oeconomiam inter fabulas mythosque reiciunt ».

Similiter, « ad humanitatem redemptam in christianorum societatem collectam quod attinet, ab aliis 1. negatur salutaris auctoritas Ecclesiae Christi, cui omnis hominum societas atque potestas in negotio salutis (cf. Suarez, de legib. 1. 3. c. 6. n. 3. 1. 4. cc. 8-9.) subiecta ac subdita sit (ita paganismus gentilium veterum et qui in eum relabuntur infideles ac impii); ab aliis excluditur 2. ipsa hominum societas respondente illi potestati civili eversa; a credentibus, inquiunt, uni Deo obediendum (ita Judas Galilaeus apud Suarez de legib. 1. 3. c. 5. et ita ab initio reformatores); ab aliis 3. evertitur inter Christi Ecclesiam civilemque societatem intercedens habitus copulationis (de quo apud Suarez, de legib. 1. 4. c. 9. n. 3.) sive inventa — a) separatione, iuxta adagium donatianum: Quid ad Ecclesiam imperator? (huc spectat Machiavellismus de quo apud Suarez, de legib. 1. 3. c. 12., sanciens societatem neque religionem neque etiam mores, sed solam suam felicitatem adeoque iustitiam curare; hinc meri iuris quam vocant societas prodit, in qua lex statuitur athea); sive — b) inducta potestatum confusione, qua vel a spirituali temporalem absorptam existimant (de quibus Suarez, 1. c. 1. 3. cc. 6-11.), vel spiritualem temporali immiscent (ita territorialismus quem vocant cum caesareo pismo ad quem spectant Suarez, 1. c. 1. 5.; cc. 8-9. defens. fid. orthod. cont. angl. sec. error. 1. 3. et Bécan, vol. 3. de prim. reg.); sive — c) corruptione illata modo potestati civili, quam absque pietate superna nullam declarant (ita Waldenses, Wickleffitae, Hussitae, sequentesque phantasiastae ac mystici, de quibus Suarez, de legib. 1. 3. c. 10.); modo auctoritati ecclesiasticae, quam prerogativis iuribusque suis in subditos spoliant ac privant (quo faciunt systemata febronianismi, gallicanismi, iosephinismi atque multiplicis aulicis ac libertinismi); ab aliis tandem 4. christianaee societatis tota ratio et explicatio veluti summa habetur felicitatis humanae calamitas ac prope pestis ».